

УКРАЇНСЬКА МОВА

В рамках спецпроекта «Тести на все 200» двічі в місяць, по вівторкам, ми розбираємо найскладніші запитання тестів по українському мові, математиці, англійській мові та історії України. А допомагають нам в цьому преподаватели Києво-Могилянської академії, КПІ та «Шевченко». В цьому випуску Ольга Коваленко, старший преподаватель українського мови підготовчого відділення Києво-Могилянської академії, та Оксана Буковська, учитель-методист лицея «Престиж» та завсектором математики Ін-та доуніверситетської підготовки КПІ, розглянуть частину запитань по українському мові та математиці.

Сьогодні ми продовжимо розбирати найскладніші завдання тесту з української мови

ЗАПИТАННЯ №5 (СЕСІЯ 1):

Неправильно утворено форму слова у варіанті

- А два студенти
- Б самий головний
- В сімома голосами
- Г віддаси потім

ВІДПОВІДЬ:

У цьому запитанні правильний варіант відповіді — Б, тобто *самий головний*. Це помилкова словосполучка, бо найвищий ступінь порівняння прикметників утворюється не за допомогою слова *самий*, а префікса *най-*, який додається до прикметника вищого ступеня: наприклад, *найкращий, наймиліший, найвищий*. Утворити його можна і за допомогою слів *найбільш, найменш*, котрі поєднуються із звичайними прикметниками: наприклад, *найбільш яскравий, найменш вигідний*. Також розберемо інші варіанти відповіді. Наприклад, варіант А, тобто *два студенти*, є правильним, тому що утворений за таким правилом узгодження числівників з іменниками:

1. Числівники *два, три, чотири, обидва* узгоджуються з іменниками чоловічого роду у **називному відмінку множини**: *два брати, три стільці, чотири студенти, обидва дуби*. Але іменники із суфіксом **-ин-**, який зникає у множині (наприклад, *киянин — кияни, селянин — селяни*), узгоджуються із числівниками *два, три, чотири, обидва* в **родовому відмінку однини**: *два киянина, три львів'янина, чотири громадянина, обидва селянина*.

Щоб абітурієнти не припустилися помилки у подібних завданнях, їм варто знати й інші важливі правила у цій темі:

2. **Дробові** числівники узгоджуються з іменниками в **родовому відмінку однини**: *п'ять сотих гектара, шість десятків метрів*.

3. Числівник **півтора** поєднується з іменниками чоловічого роду в **родовому відмінку однини**: *півтора дня, півтора тижня, півтора року*.

4. У **мішаних** числівниках із словами *чверть, третина, половина*

іменники узгоджуються із **цілим числом**: *три з половиною кілометри, п'ять з чвертю літрів*. Якщо ж дробова частина приєднується до цілої **сполучником і**, то іменник узгоджується з дробовою частиною: *дві цілі і п'ять десятків метра, шість цілих і сім десятків гектара*.

5. **Іменники жіночого роду** узгоджуються з **кількісними** числівниками, а не із збірними: *дві сестри, три сусідки, чотири дівчини*.

6. **Іменники IV відміни** (*хлоп'я, теля, курча* тощо) поєднуються лише із **збірними** числівниками: *двоє хлоп'ят, троє телят, четверо курчат*.

У варіанті В, тобто *сімома голосами*, форма орудного відмінка (ким? чим?) числівника *сім* утворена правильно. До речі, при відмінюванні числівників абітурієнтам варто звернути увагу на такі особливості:

1) числівники від 5 до 80 (крім 40) відмінюються за одним зразком, а саме: у них змінюється **лише закінчення**. Однак будьте уважними при відмінюванні десятків, наприклад, *п'ятдесят, шістдесят, сімдесят*, — ніколи (!) не змінюйте першу основу, тобто не утворюйте форм на зразок «п'ятдесяти», «шістдесяти», «семидесяти» тощо. Правильно буде: *п'ятдесяти, шістдесяти, сімдесяти*. Також зверніть увагу на те, що ці числівники мають паралельні форми відмінювання: правильними будуть форми *сімома і сьома, восьми і вісьмох, сімдесяти і сімдесятьох*.

2) у числівниках на позначення сотень, наприклад, *п'ятсот, шістсот, сімсот*, при відмінюванні змінюються **обидві частини**: *п'ятисот, шестисот, семисот*. Особливу увагу зверніть на орудний відмінок (ким? чим?). Правильною буде лише та форма, яка матиме в середині слова склад **-ма-**: *п'ятьмастами, шістьмастами*.

3) особливу групу числівників утворюють *сорок, дев'яносто і сто*. У всіх відмінках, крім називного та знахідного, вони мають закінчення **-а**.

Н. в. сім	сімдесят	сімсот
Р. в. семи (сімох)	сімдесяти (сімдесятьох)	семисот
Д. в. семи (сімом)	сімдесяти (сімдесятьом)	семистам
З. в. сім (сімох)	сімдесят (сімдесятьох)	сімсот
О. в. сьома (сімома)	сімдесятьма (сімдесятьома)	сьомастами (сімомастами)
М. в. на семи (на сімох)	на сімдесяти (на сімдесятьох)	на семистах

Н. в. сорок	дев'яносто	сто
Р. в. сорока	дев'яноста	ста
Д. в. сорока	дев'яноста	ста
З. в. сорок	дев'яносто	сто
О. в. сорока	дев'яноста	ста
М. в. на сорока	на дев'яноста	на ста

Щодо варіанту Г, то у ньому також правильно утворене дієслівне словосполучення *віддаси потім*. Адже українській мові не властиві форми дієслів «ісиш», «дасиш», «відповісиш»,

які, на жаль, можна зустріти досить часто. Правильно буде: *ти їси, ти даси (віддаси), ти відповіси (розповіси)*.

ПРАВИЛЬНА ВІДПОВІДЬ: Б.

ЗАПИТАННЯ №5 (СЕСІЯ 2):

Неправильно утворено форму слова у варіанті

- А їздити по понеділках
- Б вісім десятків кілограма
- В виголосить промову
- Г задля спільної вигоди

ВІДПОВІДЬ:

Помилка допущена у варіанті А, *їздити по понеділках*, оскільки у місцевому відмінку множини іменники мають закінчення **-ах (-ях)**. Тому правильна форма буде така — *їздити по понеділках* (або *щопонеділка*). Щодо інших відповідей, то, наприклад, форма слова у варіанті Б, *вісім десятків кілограма*, утворена за тими правилами узгодження числівників з іменниками, які були викладені у відповіді на попереднє запитання (див. правило 2). Тому цей варіант відповіді не підходить. У варіанті

В, *виголосить промову*, також немає помилки, бо дієслово *виголосить* належить до II дієвідміни, тому у закінченні має літеру **и**. Також нагадаємо: до I дієвідміни належать дієслова, які у III особі множини (вони) мають закінчення **-уть (-ють)**: *вони пишуть* — *ми пишемо, ти пишеш, ви пишете, він пише, вони пишуть* — *ми малюємо, ти малюєш, ви малюєте, він малює*. А до II дієвідміни — ті, що мають закінченням **-ать (-ять)**: *вони кричать* — *ми кричимо, ти кричиш, ви кричите, він кричить, вони виголосять* — *ми виголосимо, ти виголосиш, ви виголосите, він виголосить*. Правильно побудований і варіант Г, *задля спільної вигоди*: прийменник *задля*, який може викликати сумніви в абітурієнтів, є синонімом прийменника *для*, і вони — взаємозамінні.

ПРАВИЛЬНА ВІДПОВІДЬ: А.

ЗАВДАННЯ №17 (СЕСІЯ 1):

Неправильно побудовано словосполучення

- А п'ятнадцять хвилин десятого
- Б зараз одинадцять
- В за п'ять хвилин сьома
- Г пів на першу
- Д буду після дев'ятої

ВІДПОВІДЬ:

У цьому завданні неправильно побудовано словосполучення у варіанті А, оскільки в українській мові, якщо треба з'ясувати час із хвилинами, правильною буде одна з таких форм: *п'ятнадцять хвилин на десяту, п'ятнадцять хвилин по десятій, п'ятнадцять хвилин після дев'ятої, дев'ята година п'ятнадцять хвилин, чверть на десяту*. В інших варіантах відповіді помилок немає, бо в них

використані властиві нашій мові форми на позначення часу, а саме:

1) ставлячи запитання *котра година*, відповідаємо *третя, шоста, одинадцять* (тобто користуємося порядковими числівниками).

2) якщо стрілка, котра вказує на хвилини, знаходиться ліворуч, то вживаємо такі мовні звороти: *за п'ятнадцять хвилин сьома, десять хвилин до восьмої, дев'ята година сорок п'ять хвилин, чверть до десятої*. Зверніть увагу: помилковими є словосполучення із прийменниками *без та біля*. Не можна сказати *без десяти шоста* чи *біля шостої*. Замість сполучника *біля* говоримо *близько*: *зараз близько шостої*.

3) на позначення тридцяти хвилин говоримо *пів на десяту* або *пів на десяту*.

ПРАВИЛЬНА ВІДПОВІДЬ: А.

ЗАВДАННЯ 19 (СЕСІЯ 1):

Неправильно утворено форму наказового способу дієслова в рядку

- А пишемо
- Б пишімо
- В пиши
- Г пишіть
- Д хай пише

ВІДПОВІДЬ:

Не належить до дієслів наказового способу варіант А, тобто дієслово *пишемо*. Це дієслово дійсного способу, яке відповідає на запитання «ми що робимо?». У всіх інших варіантах відповіді форма наказового способу утворена правильно:

Ми що робимо? — *пишімо*.

Ти що роби? — *пиши*.

Ви що робить? — *пишіть*.

Він (вона) нехай що робить? — *хай (нехай) пише*.

Варто зазначити, що найважчими серед форм дієслів наказового способу є дієслова I особи множини (ми що робимо?). Тому нагадаємо, як вони утворюються:

1) до дієслів наказового способу II особи однини (ти), що закінчуються на приголосний, додається **закінчення -мо**:

Ти	Ми
стій	стіймо
ший	шиймо
ріж	ріжмо
їж	їжмо
сядь	сядьмо
злазь	злазьмо
вдар	вдармо
перевір	перевірмо

2) до дієслів, що у другій особі однини (ти) мають закінчення **-и**, додається **закінчення -імо**:

Ти	Ми
біжи	біжімо
живи	живімо
кричи	кричімо
жени	женімо
стукни	стукнімо
провітри	провітрімо
ходи	ходімо
	(а не ходім чи ходіте)

Також варто запам'ятати, що українській мові не властиві складені форми I особи множини на зразок: *давай співати, давай бігати, давайте зробимо* тощо.

ПРАВИЛЬНА ВІДПОВІДЬ: А.

